

PRVOTNI ZAPIS PREŠERNOVE ŽENSKÉ ZVESTOBE

Prispevek objavlja doslej neznanu najstarejšo ohranjeno varianto Prešernove romane »Ženska zvestoba«, ki jo hrani NUK med zapuščino Koseskega. Najdeno besedilo primerja z znano različico Kastelčevega prepisa in nakazuje, od kod je rokopis prišel v Veselovo last.

The oldest and so far unknown variant of France Prešeren's romance *Ženska zvestoba* has been found among the documents bequeathed by Jovan Vesel Koseski and kept in the National and University Library in Ljubljana. The text is here compared with the well-known Miha Kastelic's transcription; the article also deals with how the manuscript came into Koseski's possession.

Med zapuščino pesnika Jovana Vesela-Koseskega (NUK, tekoči fond 1/74), ki jo je Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani 21. maja 1973 darovala pesnikova sorodnica Helga Ackermann, roj. Vessel iz Frankfurta ob Maini, se je ohranil tudi zanimiv rokopis Prešernove Ženske zvestobe, ki ima naslov Romanca od godca. Pesem ni podpisana in tudi sicer ni v celoti Prešernov rokopis; na to kažejo mnoge poteze, ki jih ne zasledimo v Prešernovi pisavi, kar se vidi zlasti v izpisovanju nekaterih velikih začetnic. Gre za zapis v bohoričici, ki je nastal že okoli l. 1839, ko je Prešeren romanco verjetno zasnoval; glede na to, da je do sedaj za najstarejšo varianto pesmi veljal zapis Matije Kastelca, ki je že pisan v gajici in vsebuje tudi Prešernove lastnoročne popravke¹, lahko zapis v bohoričici pojmuje kot prvotno obliko dela, predvsem zato, ker se od Kastelčevega nekoliko razlikuje in so v njem uporabljane večinoma starejše oblike (godč), ki jih je Kastelic zamenjal z modernejšimi (godec). Rokopis obsega 8 strani, ki so bile najprej popisane s črnilom, vendar je bila pesem na peti strani popravljena s svinčnikom; ta popravek v vsem kaže na Prešernovo izvirno pisavo, zato smemo z gotovostjo trditi, da je Prešeren rokopis pregledal in je tudi naš prepis pesmi identičen s starejšim Prešernovim izvirnim zapisom, ki pa se nam ni ohranil. Pesem se glasi v prvotnem zapisu s črnilom (zaradi večje preglednosti so verzi oštevilčeni po dvostičjih):

R o m a n z a od godza.

- 1 Bil je godiz mlad, lép, vefél,
Lepó je godil, fladko je péł.
- 3 Ní blo godú, fvatovfhnje, femnja,
Kamer ne blí bi profili ga.
- 5 Poflúfhajo radi ga vfi ljudjé,
Glédajo ráde dekléta mladé.
- 7 Pofebno pa Mizka, Shupanova hzhí,
Pogófto obrazha v-anjga ozhí.
- 9 Sa Mizko bogato, nar lepfhi deklét,
Moj godiz od zhíftiga ognja je vnét.

¹ Rokopis hrani NUK v rokopisnem oddelku, Ms 472. Prvi ga je objavil Ivan Grafenauer v knjižici Iz Kastelčeve zapuščine l. 1911.

- 11 Saftónj vezh drugih poftopa sa njó,
Lè njemu upanje dáje okó.
- 13 In, kar obetajo ozhi mu njé,
Poterdijo kmalo beféde fladké,
- 15 Nje ozha szer ftavi ljubesni se vbran;
Al ozha bo fprofhen, al pa — goljfan.
- 17 Mizka obljudi godzhova bit',
Al famka oftati, se ne moshit'.
- 19 Prifhel je v grad mlad, lép kancelír,
Je flushil fto slatih dvakrat fhtír.
- 21 S' njimi, in kar bo poftrani dobíl,
Lohkà bi shenizo, otroke redil.
- 23 Kadar gre mefto obifkat,
Drugot je povabljen vfakikrat.
- 25 Matere, hzhere kompliment,
Kashe, de ble bi s njim kontent.
- 27 Al v kratkim zhafi se sgodí,
De zele mefze ga v meftu ni.
- 29 Pravi noviza fe na glaf,
De hodi k Shupanu vfak dan vaf.
- 31 Ozha Shupan fo mosh neflán,
Kaj déla tam kancelír vfakdan?
- 33 Perljudna in lepa je njega hzhí,
Al ona sveftó sa godza gorí.
- 35 ‚Svet ‚Shmarni dan prifhel je fpét,
God je Mizke, roshe deklét.
- 37 Zhaf fe je Mizki perkupít,
Zhaf ji je musiko naredít.
- 39 Pod oknam godejo godzi trijé,
Med njimi gode ljubi njé.
- 41 Pod oknam godejo ure tri,
Al Mizike lépe k oknu ni.
- 43 ‚Strune moj godiz pertifka hudó,
Od Mízike jemlje nékdo flóvó.
- 45 Pózhila ftruna na goflih je,
To godiz ni dobro snaminjé.
- 47 Sarótil fe je, fe je saklél,
De ftrune druge ne bó napél.
- 49 Na mali ‚Shmaren preblezhena,
Golfpá je Mizka v cerkev prifhla

II.

- 51 »O, godiz! kak dolgo boh fhe shalval,
»Kak dolgo fe pred ljudmi framval?
- 53 »Al ne vefh, de v jopzi dekliza
»Gofpa bi rada vfaka bla!
- 55 »Sakáj fi bogáte lotil fe!
»Snubazhov ima na sberanje.« —
- 57 Takó ga prijatli tolashijo,
Dokler mu obras rasjafnijo.
- 59 Po ftruni ga le bolí ferzé,
De vezh je na gofli napeti ne fmé.
- 61 Kdor urne roké, fol v glavi imá,
‚Si vfaki nefrezhi pomagat' sná.
- 63 Moj godiz je gofli v roke vsel,
In na tri ftrune je gófti sazhél.
- 65 Preteklo dvoje let fhe ni,
In bolfhi je godil na ftrune tri;
- 67 Ko je pred godil na vse fhtír. —
In vezh je saflushil, ko mlad kancelír,

- 69 Ker ni blo godú, fvatovfhnje, femnja:
Kamer ne bli bi profili ga.
- 71 V pondeljik jutro s vefel'ga godú,
Moj godiz gre dobre volje domú.
- 73 Na pragu dékliza lépa ftoji,
In folsa sa folso ji kaplje s ozhi.
- 75 »O, dekliza, rofna roshiza!
»Kogá te tak shali boshiza?« —
- 77 »Oh! v hifhi moj ozha leshí bólan,
»In nimam mu dati, ko fók neflán.
- 79 Moj godiz je mehkgiga ferzá,
Mofhnizo polno deklizi dá.
- 81 Nameft njé je nepokoj prejél,
Sa vbogo deklizo fe je vnél.
- 83 In dolgo ni zaftonj sdihval,
Jo kmalo objemal je in kufhval.
- 85 Obljubi mu vedno svefta bíf',
On, — fe pred puftam s njó porozhit'.
- 87 Ta zhaf konzhal je vojfko mír,
,Spufhen na odlog je bil mufhketír.
- 89 Pred dvema letmi bil je vjét',
Bil revesh je v foldate vsét'.
- 91 Milo jokale fo njene ozhi
Ki sdaj ji ferzé sa godza gorí.
- 93 V nedeljo bil je pod lipo pléf,
Kar vidifh, moj godiz! ali je ref?
- 95 Ne posna te vezh tvoja ljubiza,
Ne lozhi fe vezh od malnarja.
- 97 Kaj fe tak jesno obrazha okó,
Kaj ftrune pertifkafh tak hudó?
- 99 Plefala fta ravno memo njega,
Na goflih je ftruna pózhila.
- 101 Sarotil fe je, fe je saklél,
De nikdar ne bo vezh druge napél.

III.

- 103 »Neumnofit in vboshnofit fta feftre,
»Dekliza, godiz! ni bla sa té.
- 105 »O, godiz ukaj, bodi vefél,
De nifi v sakona fe mresho vjél!« —
- 107 Takó ga prijatli toláshijo,
Dokler mu obras rasjáfniyo.
- 109 Po ftruni ga le boli ferzé,
De vezh je na gofli napéti ne fmé.
- 111 Po ftruni fe dolgo ni kafál,
Na dvé je kmalo gofti snál.
- 113 In ni blo godú, fvatovfhnje, femnja,
Kamer ne bli bi profili ga.
- 115 In bil je v gradu god gofpé,
Tam flífhati mojga godza shelé.
- 117 In v gradu je lepa hifhna bla,
Modra, v befedah perljinsjena.
- 119 Ni bla fhe ftara dvajfet lét;
Vunder je dobro posnala fvéf.
- 121 Od gofpodizhen vé in sná,
Kakó tefhko je dobiti moshá.
- 123 Sveftoba je brati v godza ozhéh,
Ki ni je najdil per ljubizah dvéh.
- 125 Kak ftreshe ti, kak prijasna je!
O, godiz! naftavlja ti limanze. —

- 127 In preden fe vnamejo svesde nozhí,
Moj godiz sa lepo hišhno gorí.
129 Njó koder hodi iſhe okó,
Vſe peſmi njegove od nje le pojó.
131 In ona puſti en zhaſ ga sdihvát',
Pravi, de more ga bolje² poſnát'.
133 Poſneji obljudi le ſanjga gorét',
Moj godiz prefrezhni obljudi jo vsét'.
135 In blé fo v gradi velike goſtí,
Ker fe omoshila je mlajſhi hzhí.
137 Perſhel je v grad marſketeri ſvat,
Is meſta priſhel je neveſtni brat.
139 „Šampanjar je tekel, veſeli fo blí,
Odbila je ura polnozhí.
141 Moj godiz ſagodil je kotiljón,
Vſi práſhajo, kje je³ mladi barón?
143 Vſi práſhajo, kaj fe mu ſgodilo jè,
De ni ga, de bi vodil verſtè.
145 In gre ga iſkat, klízat lokáj,
In drugi ſa njim, ker ni ga naſáj.
147 In pravili fo ſi na uhó,
Kje fo ga najdli, in kakó.
149 Ko godiz ſkrivnoſt pogovora své,
Mu liza ruzezhe obledé.
151 Po ſtrunah lok gori in doli derví,
De ſadnjih ſtrun ena odletí.
153 Sarótil fe je, fe je ſaklél,
De drugih ſtrun ne bo napél.
155 Tri leta fo prezh. — ſdravnik je zhaſ,
Raſjaſnil fe ſpet je godza obras.
157 In ko Paganin navadi fe,
De na eno ſtruno godil je;
159 Na eno ſtruno je godil veſél,
In ſraven od ſvojih ljubiz je pél.
161 In pel je tako od vſih deklét,
De ni nobeni nizh verjét'.
163 Saljubil fe ni v nobeno vèzh,
Dal eno jim hvalo je godiz flovézh:
165 De nam le one ur'jo roké,
De nam le one glavo⁴ vedré. —

95. in 96. verz našega zapisa je kaſneje Preſeren laſtnoročno popravlil v znano varianto:

„Stara ljubesen ne ſarijoví,
Devetkrat fe verne, ponoví.

Nedvomno predſtavlja peſem različico, na osnovi katere je kaſneje prepiſoval Kaſtelic, vendar ſe oba rokopisa precej razlikujeta tako v manjših nadrobnostih kot tudi večjih odlomkih in celo dvostišjih. Primerjali bomo ſeveda le zapis v bohoričici in Kaſtelčev prepis v gajici, kakrſen je bil brez Preſernovih ſtevilnih popravkov, opuſtili pa bomo ſe dodatno primerjavo ſ prvo objavo v Poezijah.

² Rokopis je nekoliko poſkodovan med črkama b in e.

³ Rokopis poſkodovan.

⁴ Med črkama g in v je rokopis nekoliko poſkodovan.

1. Pravopisne značilnosti našega rokopisa precej odstopajo od Kastelčevega zapisa; Prešeren v času nastanka zadnjega prepisa že uporablja sodobnejša priponska obrazila (godel, godec), medtem ko so v zapisu v bohoričici uporabljena starejša (godil, godic), kar je večinoma opazno v vsem besedilu. Očitne so tudi mnoge razlike v ločilih; tako je ali Kastelic ali Prešeren sam kasneje izločil nepotrebno vejico v 25. verzu in ustrezneje spremenil nekatera druga ločila, npr. v 69. verzu dvopičje v vejico. Prav tako je v našem zapisu precej nedosledna raba nekaterih priponskih in predponskih obrazil; Prešeren piše *v mestu* in *v mesti*, *peršel* in *prišel*, in največkrat izpušča apostrof tudi tam, kjer je bil v tedanjem zapisovanju v navadi: *ble, al, mojga* itd. Take nedoslednosti pri apostrofi najdemo v Prešernovih zgodnejših delih še večkrat, kar pa je kasneje zlasti v Poezijah dosledno popravil. Izpuščanje potrebnega apostrofa srečamo nekaj let kasneje v podobni obliki tudi pri Koseskem⁵. Drobne razlike med Kastelčevim prepisom in našim rokopisom so še v 19., 25., 26., 27. verzu idr. Upoštevati moramo, da skoro gotovo prav vseh razlik med rokopisoma ni povzročil Prešeren sam, temveč jih je morda »za-grešil«⁵ tudi sicer vestni prepisovalec pesmi, ki pa nam ni znan.

2. Razlike med zapisom v bohoričici in Kastelčevim rokopisom najdemo tudi v naglaševanju in verzni ritmu; razlike v akcentih so prisotne v skoraj vsakem verzu; Kastelčeva verzija ima več naglasov, ki jih je večinoma kasneje pripisal Prešeren, a se skoraj v vsem ujemajo s starejšo varianto z izjemo 46. verza in očitne pomote v zapisu 77. verza. Tudi ritmično so verzi variante v bohoričici ponekod še razmeroma okorni in neizbrušeni, kar je Prešeren kasneje že v Kastelčevem prepisu večinoma popravil (npr. 31. verz, ki se v kasnejši verziji začne s *scer*). Še večjo uglajenost je pesem dobila v prvi objavi v Prešernovih Poezijah I. 1847, ki predstavlja znano obliko romance.

3. V prvotni varianti pesmi so najzanimivejše in najpomembnejše predvsem slogovne spremembe v delu; starejša oblika romance nam kaže, da je Prešeren že v zapisu, ki ga je uporabljal Kastelic za prepisovanje, pesem v marsičem bolj izdelal. Že v Kastelčevem zapisu je spremenjen tudi naslov pesmi, ki nam v starejši obliki doslej ni bil znan, čeprav je tudi v Kastelčevi varianti pesem v podnaslovu označena kot romanca. Posamezne razlike najdemo tudi pri nekaterih formulacijah, pri čemer je najizrazitejša razlika v 12. verzu, ki se v Kastelčevem zapisu glasi:

Le njemu prijazno se sméja okó.

Prvotni zapis ima v tem verzu prispodobo iz vsakdanjega jezika, ki je neposrednejša in manj pesniška od Kastelčevega bolj dodelanega zapisa. Najpomembnejša razlika med besediloma sta seveda obe dvostišji v našem zapisu, ki ju ni ne v Kastelčevem prepisu ne v Poezijah oziroma njihovem rokopisu; 95. ter 96. in 131. ter 152. verz; prvo dvostišje (*Ne pozna te več tvoja ljubica, / Ne loči se več od malnarja*) je Prešeren z lastno roko popravil že v našem zapisu, drugega pa je izpustil šele kasneje in ga v Kastelčevem prepisu ni.

⁵ O Veselovem mnenju glede uporabe apostrofa piše Janez Bleiweis: »Koseski mi je večkrat rekel, da elizija je *skor vselej* znamenje nemarnosti pesnikove, ki si ni hotel časa vzeti, da bi bil verstico napravil brez *elizije*. 'To ni licentia poetica, to je nemarnost pesnikova' mi je rekel pesnik nebeške 'Slovenije'.« (Prim. LZ 1887, str. 633). Kljub temu pa je Vesel apostrof večkrat uporabil, najpogosteje pa ga je kratkomalo izpustil.

Tako kot v naslovu je tudi v 95. in 96. verzu Prešeren kasneje s povsem epskega stališča pripovedovanja prestopil v lirsko in že v naslovu označil izpovedno jedro pesmi. Prav tako je Prešeren kasneje izpustil verza:

In ona pusti en čas ga zdihvát',
Pravi, de more ga bolj poznát'.

Morda se mu je dvostišje zdelo v celotnem pripovedovanju preveč zaviralno.

Z ozirom na uporabo bohoričice lahko rokopis datiramo v čas, ko je Prešeren pesem zasnoval in je še ni povsem dognano oblikoval, medtem ko je Kastelčev prepis kasnejšega nastanka. Na to kažejo razlike med rokopisoma, saj je že Kastelčeva verzija brez Prešernovih popravkov precej bolj dodelana. Kdaj je pesem nastala, lahko posnamemo iz zunanjih okoliščin in ugotovitev prešernoslovcev. Pesem ni mogla biti zasnovana pred poletjem 1837, ko je ljubljanski *Illyrisches Blatt* pisal o godenju italijanskega violinista Paganinija na eno struno⁶; očiten odmev tega poročila je v 157. in 158. verzu romance (po našem rokopisu). Ženska zvestoba je bržkone nastala po poroki Julije Primic sredi l. 1839 ali najkasneje v začetku štiridesetih let, saj je prvotni rokopis pisan še v bohoričici. Delo velja za zadnjo epsko pesem večjega pomena v Prešernovi dejavnosti tridesetih let.⁷ Vse kaže, da je najdeni rokopis res nastal v tem času.

Vprašanje ostaja, s čigavo roko je pisan rokopis; Prešernova pisava to skoraj gotovo ni, prav tako pa se loči od pisave Kastelca ali celo Koseskega, pri čemer je Kastelčevi pisavi bolj podobna. Res je, da je Prešeren svojo pisavo z leti spreminjal⁸, vendar se pravilna, a stroga in ostra pisava našega rokopisa že na prvi pogled loči od običajne Prešernove in zlasti Veselove zaobljenosti črk. Zanesljivo pa je pisan popravek na peti strani rokopisa s Prešernovo pisavo, kar jasno doženemo ob primerjavi z drugimi Prešernovimi rokopisi tega časa.

Zanima nas, kako je rokopis Prešernove pesmi prišel v Veselovo zapuščino. Od Prešerna ga pesnik neposredno skoro gotovo ni mogel dobiti, saj je Vesel sam poudaril, da se je s Prešernom po objavi svojega soneta Potažva seznanil le p o s r e d n o.⁹ Izredno malo nam je znanega o Veselovem stiku z drugimi osrednjimi slovenskimi kulturniki in Krajnsko Čbelico v času, ko je Prešernova pesem nastala, in prej. Od l. 1821 pa vse do l. 1842 se nam ni ohranilo niti eno Veselovo slovensko literarno delo, ki bi zanesljivo nastalo v tem obdobju, vendar domnevamo, da je Vesel v tridesetih letih stike s čbeličarji iskal. V Veselovi osmrtnici v primorskem časniku *Edinost* iz l. 1884 (nastala je po pričevanjih Veselove družine) piše, da je Vesel tudi v tem času zložil mnogo »pesmic«, ki pa jih je objavil šele kasneje.¹⁰ Vsekakor je bil

⁶ Prim. članek Paganini's vierte Saite (Paganinijeva četrta struna), IB 1837, str. 115. Gotovo lahko v tem članku iščemo eno prvih vzpodbud Prešernove romance, saj je pesnik časopis redno prebiral in v njem tudi objavljajl svoja dela.

⁷ Prim. Janko Kos: Prešernov pesniški razvoj, interpretacija; Ljubljana 1966, str. 128—129.

⁸ Prim. Tomo Zupan: Dva Prešerinova rokopisa; Koledar družbe sv. Cirila in Metoda za navadno leto 1906; str. 28.

⁹ Prim. Veselovo pismo Bleiweisu 8. X. 1851, Bleiweisov zbornik 1909, str. 102. (V rokopisu pisma je Vesel besedo »mittelbar« podčrtal.)

¹⁰ Prim. *Edinost* 1884, št. 26.

Vesel o slovenskem javnem življenju tega časa dovolj nadrobno informiran, a šele Slodnjak je izrazil domnevo, da je bil Vesel takrat morda celo v pismenih stikih s Kastelcem.¹¹ Iz Slodnjakove ne povsem trdne domneve vidimo, da ni imel pred sabo Veselove zapuščine, saj ta misel vsekakor podpira. Vesel je hranil s Kastelčevo roko pisano pesem Slaviču neznanega avtorja, ki je po mnenju dr. Ivana Grafenauerja morda Kastelic sam. Pesem je nedvomno del Kastelčevega gradiva za Krajnsko čbelico, saj je nekoliko starejša varianta pesmi ohranjena tudi v Kastelčevi zapuščini.¹² To potrjujejo popravki in opazke neznane roke ob straneh rokopisa, ki kažejo na izobraženca. Ta rokopis v Veselovi zapuščini je tudi edini dokaz o morebitnih stikih Kastelca z Veselom. Povsem pa je jasno, da je Vesel v slovenščini pesnil že med l. 1818 in 1842, saj nam njegova dela iz l. 1842 in 1844 pričajo o obvladovanju jezika in razmeroma izbrušeni dikciji. Možno je torej, da je Vesel dobil rokopis Prešernove pesmi po Matiji Kastelcu, s katerim sta si morda izmenjavala pesmi. Do danes povsem neraziskano Veselovo kulturno delovanje v čbeliški dobi onemogoča podrobnejše orisati to zvezo.

Manj verjetno je, da je bila pesem del Prešernove literarne zapuščine, ki jo je Dagarin podaril Bleiweisu in bi jo Bleiweis Koseskemu poslal ali kako drugače izročil pred l. 1872; Bleiweis si je z Veselom že od l. 1844 dalje redno dopisoval. To domnevo bi sicer lahko podprlo dejstvo, da je Bleiweis s Prešernovo zapuščino ravnal precej neznanstveno in neodgovorno¹³, res pa je, da ni v skoraj v celoti ohranjeni korespondenci med Veselom in Bleiweisom o kaki podobni pošiljatvi niti sledu, medtem ko Bleiweis v pismih sicer redno navaja Veselu poslane knjige ali fotografije, za katere se mu pesnik nekajkrat tudi zahvaljuje. Verjetnejša je torej prva domneva, da je Vesel pesem poznal že pred objavo l. 1847.

Čeprav ne poznamo vseh nadrobnosti v zgodovini rokopisa, pa imamo prav po Veselovi zaslugi ohranjen do zdaj najstarejši zapis Prešernove romance.

¹¹ Prim. Alfonz Gspan: *Cvetnik slovenske vezane besede*, II; Ljubljana 1979, pregledal in dopolnil Anton Slodnjak; str. 407.

¹² Prim. Ivan Grafenauer: *Iz Kastelčeve zapuščine*; Ljubljana 1911, str. 115.

¹³ O tem prim. članek Ivana Prijatelja: *Bleiweis — izdajatelj Prešernove zapuščine*, LZ 1902, str. 543—546 in 704—707. V prvem delu članka Prijatelj mdr. ugotavlja, da je Bleiweisov članek o Prešernovi literarni zapuščini v LMS 1875 zelo nekorektno natisnjen v citatih; originale pisem in Prešernovih rokopisov je Bleiweis prilepil na svoj rokopis (to se na Bleiweisovem rokopisu pozna še danes) in nekatera mesta podčrtaval, v tisku izpustil večino besedila pisem, prav tako pa je odstavek iz nekega Vrazovega pisma odstrigel ter ga prilepil na drugo pismo. Prijatelj pravilno ugotavlja, da sta dve Bleiweisovi pismi Prešernu, ki sta bili del Prešernove zapuščine, Bleiweisova podvržka iz sedemdesetih let, oziroma prevoda iz nemščine. V drugem delu svojega članka objavlja izvirno Bleiweisovo pismo Prešernu iz l. 1845 in ga primerja z l. 1875 objavljenim Bleiweisovim slovenskim podvržkom ter oba rokopisa komentira.

Tu rhaš konchabryje vojfko mir,
 Spuštea na odlog je bil muškhetir.
 Pred dvema letomi bil je vjet,
 Bil revest je v foldate vsot.
 Mils jokale fo njene orhi,
 Ki sdaj ji ferri sa godra gori.
 V nedeljo bil je pod lijo pletj.
 Kar vidish, moj godiz! al je ref?
 Ne posna te verh toga ljubica,
 Ne lozhi je verh od malnaja.
 Kaj se tak jesno obracha oko,
 Kaj strune portilkafo, tak hudi?
 Nefala sta ravno memo njega,
 Na goslik je struna porhila.
 Sarotil je je, fe je saklél,
 De nihdar ne bo verh drugo napél.

Hara Spiberon ne varjóri,
 Jivstihati je verie, jospet.

III.

- Neumnost in obostnost sta jestre!
- Deklira, godiz! ni bla sa te.
- O, godiz! ukaj, budi vesel,
- De nisi v sakona fe mresko vjel! —

ZUSAMMENFASSUNG

Der Text behandelt die ursprüngliche Variante der *Ženska zvestoba* (Frauentreue) von Prešeren, die unter dem Titel *Romanca od godca* (Musikantenromanze) in Vesel Koseskis Hinterlassenschaft bei der National- und Universitäts-Bibliothek in Ljubljana aufbewahrt wird. Der gesamte Text von Prešeren wird mit der Niederschrift von Matija Kastelic, die bisher als die erste galt, verglichen. Beide Manuskripte unterscheiden sich ziemlich untereinander, denn das gefundene Manuskript enthält mehrere bisher unbekannte Verse, ebenso weicht es aber vom Kastelic Niederschrift in orthographischen Merkmalen. Der Text ist von unbekannter Hand geschrieben, doch enthält er eigenhändige Bleistift-Korrektur von Prešeren.

Ausserdem versucht der Beitrag die Geschichte des Manuskriptes, das um J. 1839 entstand und das Vesel wahrscheinlich bereits damals vom Matija Kastelic erhielt, zu beleuchten. Dabei macht er auf Vesels Verbundenheit mit Čbelica (Krainer Bienchen) — Mitarbeitern aufmerksam, die bedeutungsvoller sein müsste als bisher vermutet wurde und es ist sehr wahrscheinlich, dass Vesel derzeit mit Kastelic fester verbunden wurde. Das beweist auch die Kastelics Handschrift im Material für Kranjska čbelica in Vesels Hinterlassenschaft. Es ist daher weniger wahrscheinlich, dass Vesel das Manuskript vom dr. Janez Bleiweis erhielt, der nach dem Tode Prešerens seine literarische Hinterlassenschaft aufbewahrte.